

Sundbybergsmodellen

33 reformer på tre år.

*En berättelse om hur varje kommun kan
vända utanförskap till jobb och gemenskap.*

Förord

På tre år har bidragsberoendet i Sundbyberg minskat med nära 40 procent. Från konstanta mångmiljonunderskott uppnår nu socialtjänsten en budget i balans – för tredje året i rad. Detta är en berättelse om hur alla Sveriges kommuner kan vända utanförskap till jobb och gemenskap.

När ett Grönblått Sundbyberg tog över styret av kommunen i november år 2015 var det, första gången någonsin ett styre till höger om mitten fick förtroende att leda kommunen, med undantag av några månaders Alliansstyre år 2006. Jag fick då förtroendet att som ordförande, tillsammans med mina grönblå kollegor, vända utvecklingen i social- och arbetsmarknadsnämnden.

Utanförskapet var rekordhøgt. Trots närheten till centrala Stockholm och dess arbetsmarknad, goda kommunikationer och en befolkning som statistiskt sett borde innebära låga utanförskapssiffror, låg Sundbyberg i botten avseende bidragsberoende och arbetslöshet. I Stockholms län hade bara Södertälje ett större utanförskap¹.

Sundbyberg har i flera år varit en av Sveriges snabbast växande kommuner och företagsklimatet har legat i toppskiktet i Svenskt Näringslivs årliga rankning. Trots det har personer som flyttat hit inte i stor utsträckning bidragit till minskat utanförskap. Socialtjänstens budget hade i åratal gått med mångmiljonunderskott, och inställningen att ett minskat utanförskap låg utanför kommunens kontroll hade spridit sig.

Tillsammans med Miljöpartiet, Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna har Moderaterna under tre års tid genomfört ett omfattande och ambitiöst reformpaket. Två mål har präglat hela verksamheten:

1. Ordning och reda i ekonomin. Öka kvaliteten och kostnadseffektiviteten i samtliga verksamheter.
2. Minska utanförskapet och säkerställa att alla Sundbybergsbor som lever i utanförskap ska få ett jobb att gå till.

Rapporten innehåller ett urval av de genomförda reformerna, uppdelade tematiskt. Reformerna har genomförts löpande, och är implementerade i varierande omfattning.

- Under år 2016 (år ett) låg störst fokus på att minska kostnaderna för ekonomiskt bistånd, följa upp fusk och felaktiga utbetalningar.
- Under år 2017 (år två) låg störst fokus på arbetsmarknadsinsatser och vuxenutbildning, för att säkerställa förekomsten av relevanta insatser för samtliga i utanförskap.
- Under år 2018 (år tre) låg störst fokus på att utveckla modeller och följa kostnader och kvalitet i samtliga verksamheter, men med fokus på socialtjänstens verksamheter.

Inspirationen till många av reformerna kommer från kommuner och aktörer runt om i landet. Jag vill rikta ett särskilt tack till alla över 100 företag och organisationer som tagit emot mig för verksamhetsbesök och generöst delat med sig av erfarenheter och kunskap. Tack till de skickliga tjänstepersoner i Sundbybergs stad som med drivkraft, initiativrikedom och hårt arbete genomfört reformerna. Slutligen, tack till de grönblå kollegorna som gjort denna resa möjlig.

Syftet med rapporten är att ge en bild av hur kommuner på kort tid kan göra stor skillnad. Varje kommun har sina egna utmaningar, och en modell kan därför inte passa för alla. Plocka de exempel som passar din kommun.

Med hopp om en intressant och givande läsning!

Josefin Malmqvist, tidigare kommunalråd i Sundbyberg, riksdagsledamot²

¹ Socialstyrelsen, Statistik om ekonomiskt bistånd 2014

² Rapporten publicerades 2018-12-31 och uppdaterades 2019-04-04 med helårssiffror för 2018

Det lokala reformbehovet är stort

Sveriges kommuner står inför omfattande kostnadstryck de kommande åren. Nyanlända, som nu är inskrivna i etableringsprogrammet hos Arbetsförmedlingen, måste i högre utsträckning avslutas till jobb, inte socialbidrag. Samtidigt behöver Sveriges kommuner arbetskraft. Att snabbt integrera nya kommuninvånare i arbetsför ålder är helt centralt.

Kostnaderna för grundläggande välfärdstjänster som vård och omsorg ökar snabbare än den offentliga sektorns intäkter. Andelen äldre i befolkningen ökar, medborgarnas krav på servicenivån i välfärden ökar och resurserna tillvaratas bättre i resten av ekonomin, men inte i lika hög grad i välfärden. För att möta denna utveckling är det nödvändigt att de som kan arbeta också går till ett jobb. Välfärden hotas om inte fler kommer i arbete.

Det vi gör nu påverkar också framtiden. Forskning visar att störst risk att hamna utanför arbetskraften har dem vars föräldrar inte jobbar. Inkomströrlighet och föräldrarnas etablering på arbetsmarknaden påverkar ungas risk för utanförskap. Hälften av de som har lägst inkomster blir kvar i samma del av inkomstfördelningen över tid. Minst är inkomströrligheten bland utrikes födda och ensamstående.

Tidigare kunde mycket av arbetslösheten hanteras inom arbetsmarknadens parter omställningsavtal eller inom den statliga arbetsmarknadspolitiken. Idag ser vi dock en växande arbetslöshet utanför dessa system. Utanförskapet är idag i stor utsträckning en kommunal angelägenhet och skillnaderna mellan landets kommuner är stora. Dessa skillnader kan inte bara förklaras av olika förutsättningar. Som kommun går det att göra skillnad, vilket Sundbyberg är ett exempel på.

Aldrig tidigare har en så stor andel av de arbetslösa befunnit sig så långt från arbetsmarknaden, vilket synliggörs av högkonjunkturen. Rekordmånga arbetslösa saknar gymnasieutbildning och tillräckliga kunskaper i svenska. Reformerna behöver också kompletteras nationellt.

Ansvar kan och bör tas av var och en av våra kommuner. Sundbyberg är en av många kommuner i landet som haft ett stort utanförskap och höga kostnader, och samtidigt avsaknad av reformer för att få kommuninvånare i arbete. Nu ser vi istället att kommuninvånarnas bidragsbörda minskar när de totala kostnaderna sjunker, trots att befolkningen växer. Rapporten du har i handen beskriver hur vi på tre år tagit arbetslinjen till Sundbyberg och exempel på hur du kan ta arbetslinjen till din kommun.

Reformsammanställning

1. Kartläggning av nämndens samtliga verksamheter
2. Pris per insats
3. Kvalitetskansli
4. Rättssäker bedömning av ekonomiskt bistånd
5. Boendefrågan allt viktigare
6. Rätt stöd med förtroendeläkare
7. Robotiserad handläggning frigör resurser
8. Hembesök motverkar bidragsfusk
9. Handläggare för att följa upp felaktiga utbetalningar
10. Krav på motprestation för bidrag
11. Arbetsmarknadsinriktad organisation
12. Auktorisation av arbetsmarknadsinsatser
13. Sundbybergsinitiativet
14. Sommarjobb som rustar för arbetsmarknaden
15. Kommunala aktivitetsansvaret och uppsökande arbete av unga
16. FINSAM
17. Auktorisation inom vuxenutbildningen
18. Externa examinatorer inom vuxenutbildningen
19. Digitalisering av SFI
20. Etableringslån
21. Etableringsbostad
22. Mottagningscenter för nyanlända
23. Mötesplatser
24. VIDA
25. Företagande bland nyanlända
26. Handlingsplan för mottagande av ensamkommande barn och unga
27. Advisory Board
28. Transitboende för ensamkommande
29. Trygga zonen
30. Utbetalningar av ekonomiskt bistånd till kvinnan
31. Arbete mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld
32. Rinkebymodellen
33. Handlingsplan mot hemlöshet

Innehållsförteckning

Förord	1
Det lokala reformbehovet är stort	2
Reformsammanställning	3
Ordning och reda i ekonomin	6
Utgångspunkt för reformer	6
Reformer	6
1. Kartläggning av nämndens samtliga verksamheter.....	6
2. Pris per insats.....	6
3. Kvalitetskansli	7
Resultat	7
Budget i balans.....	7
Rekordmånga har lämnat bidragsberoende	8
Utgångspunkt för reformer	8
Reformer	8
4. Rättssäker bedömning av ekonomiskt bistånd	8
5. Boendefrågan allt viktigare inom ekonomiskt bistånd.....	9
6. Rätt stöd med förtroendeläkare	9
7. Robotiserad handläggning frigör resurser för jobb	9
8. Hembesök motverkar bidragsfusk.....	9
9. Handläggare för att följa upp och utreda felaktiga utbetalningar.....	10
10. Krav på motprestation för bidrag.....	10
Resultat	11
Kostnaderna för ekonomiskt bistånd minskar	11
Antalet hushåll med ekonomiskt bistånd minskar	12
Hembesök ett effektivt kontrollverktyg	13
Trenden är bruten – tillfälligt boende minskar	14
Så har fler kommit i jobb	15
Utgångspunkt för reformer	15
Reformer	15
11. Arbetsmarknadsinriktad organisation	15
12. Auktorisation av arbetsmarknadsinsatser	15
13. Sundbybergsinitiativet.....	16
14. Sommarjobb som rustar för arbetsmarknaden.....	16
15. Kommunala aktivitetsansvaret och uppsökande arbete av unga.....	17
16. FINSAM – Sundbybergs finansiella samordningsförbund	17
Resultat	18
Arbetslösheten minskar mest i Sundbyberg	18
Från bidrag till arbete.....	18
Utanförskapet minskar – i alla delar	19
Utanförskapet bland unga minskar.....	20
Vuxenutbildning	21
Utgångspunkt för reformer	21

Reformer	21
17. Auktorisation inom vuxenutbildningen	21
18. Externa examinatorer vuxenutbildningen	22
19. Digitalisering av SFI.....	22
Resultat	22
Auktoriserade leverantörer	22
Kostnadseffektivitet	22
Integration från dag 1	23
Utgångspunkt för reformer	23
Reformer	24
20. Etableringslån	24
21. Etableringsbostad.....	24
22. Mottagningscenter för nyanlända.....	24
23. Mötesplatser.....	25
24. VIDA (Välj Inkludering, Delaktighet, Aktivitet)	25
25. Entreprenörer i Sverige	25
26. Handlingsplan för mottagande av ensamkommande.....	25
27. Advisory Board	26
28. Transitboende för ensamkommande barn	26
29. Trygga zonen.....	26
Resultat	27
Fler flyktingar i arbete i Sundbyberg	27
Reformer inom socialtjänsten	28
Utgångspunkt för reformer	28
Reformer	28
30. Utbetalningar ekonomiskt bistånd till kvinnan	28
31. Systematiserat arbete mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.....	28
32. Rinkebymodellen – BVC med socialtjänst.....	28
33. Handlingsplan mot hemlöshet	29
Resultat	29
Våld i nära relationer.....	29
Diagramförteckning	30

Ordning och reda i ekonomin

Utgångspunkt för reformer

Socialtjänsten i Sundbyberg, liksom i många av landets kommuner, led av bristande kostnadskontroll och kostnadsmedvetenhet. Eftersom en stor del av verksamheten är lagstyrd gjordes ofta bedömningen att verksamheten får kosta vad den kostar.

I Sundbyberg innebar det att socialnämnden, år ut och år in, gick med underskott. Ett balanskonto med flyktingmedel användes för att i slutet av året minska underskottet.

Under 2016 uppnådde social- och arbetsmarknadsnämnden en budget i balans för första gången sedan nämnden bildades.

Reformer

Nedan följer ett urval av genomförda reformer för att öka kostnadsmedvetenheten, kostnadseffektiviteten och höja kvaliteten i socialtjänstens verksamheter.

1. Kartläggning av nämndens samtliga verksamheter

En första åtgärd var att göra en kartläggning av social- och arbetsmarknadsnämndens samtliga verksamheter, och vilka av dessa som är lagstyrda. Kartläggningen inkluderade budget för respektive verksamhet och huruvida den är lagstyrd eller inte.

Kartläggningen har varit viktig för att kunna prioritera vilka verksamheter, och deras omfattning, som är högst prioriterade. Bara för att en viss verksamhet bedrivits under lång tid betyder inte det att den är mest relevant eller prioriterad framöver.

Icke lagstyrd verksamhet inkluderar exempelvis förebyggande arbete och arbetsmarknadsinsatser. Dessa kan vara prioriterade, även om de inte är lagstyrda.

Exempel på åtgärder som vidtagits som ett resultat av kartläggningen var att förändra öppettiderna i en av socialpsykiatrins öppna träffverksamheter. Genom att hänvisa till andra träffverksamheter på röda dagar, kunde nära 500 000 kronor frigöras och prioriteras till andra insatser riktade till samma målgrupp.

2. Pris per insats

För att kunna jämföra vad stadens verksamheter i egen regi kostar, jämfört med andra kommuner och andra aktörer, har en modell för pris per insats tagits fram. Genom att följa utfall i tertialrapporteringen, exempelvis per dygn på LSS-boende eller per timme boendestöd, kan kostnadsnivån bedömas utifrån den kvalitet verksamheten skapar.

Efter kartläggningen kan beslut fattas om i vilken regi verksamheten ska drivas. Exempelvis visade kartläggningen att stadens egenregi inom boendestöd kostar 60 procent mer än motsvarande insats i grannkommunerna eller extern regi, detta utan att skillnaden kan motiveras av motsvarande skillnad i kvalitet.

Ett annat exempel är att arbetet med pris per insats synliggjorde ett behov av att systematisera nivåbedömningar av vårdtyngd för personer med funktionsnedsättning (inom LSS). För att kunna jämföra pris per dygn eller timme behöver det vara ungefär samma vårdbehov som jämförs.

Genom att gå igenom samtliga placeringar för att bestämma vårdtyngd, och jämföra dessa mot befintliga avtal, kunde kostnaderna minska med 2,5 miljoner kronor (helårseffekt).³

3. Kvalitetskansli

Ett kvalitetskansli har inrättats centralt under nämndens förvaltning, för att följa upp kvalitet och kostnad i samtliga verksamheter, både i extern och intern regi. Detta för att undvika att egenregiverksamheten själva utvärderar extern verksamhet, vilket kan leda till gynnande av den egna verksamheten.

Enheten sammanställer statistik i månadsrapporter till nämnden.

I takt med att kvalitetsarbetet systematiserades framkom behov av att utveckla kvalitetsledningssystemen för samtliga verksamheter. Socialtjänsten och vuxenutbildningen är skyldiga att ha kvalitetsledningssystem för att säkra kvaliteten i verksamheten och beslutsfattandet. Just nu pågår utveckling av kvalitetsledningssystem för hela nämndens verksamhet, vilket förväntas underlätta framtida processer och utvecklingsarbeten.

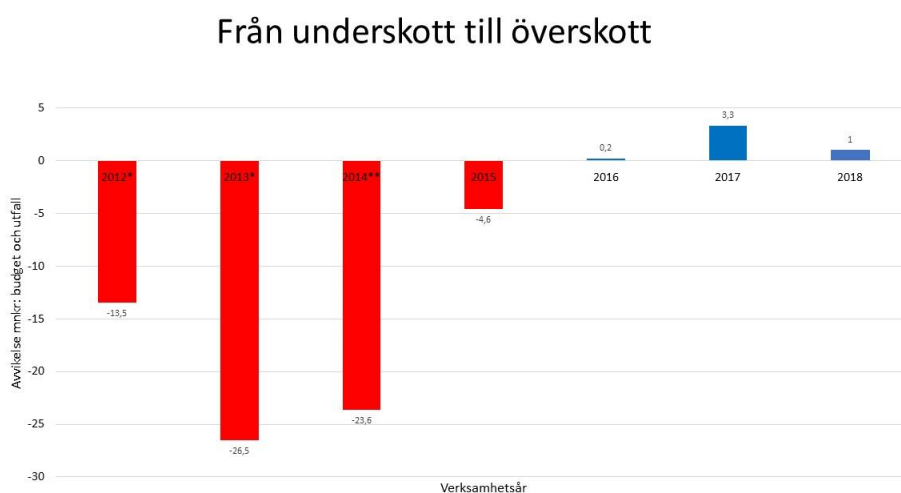
Resultat

Nämnden har gått från underskott till budget i balans. Genom att kartlägga kostnaderna per insats, kan kostnadseffektiviteten säkerställas och skattebetalarnas pengar värnas.

Budget i balans

Från återkommande underskott, har social- och arbetsmarknadsnämnden i Sundbyberg de senaste tre åren uppnått budget i balans.

Diagram 1: Från underskott till överskott

³ Social- och arbetsmarknadsnämnden, verksamhetsberättelse med bokslut 2018, s. 4

Rekordmånga har lämnat bidragsberoende

Utgångspunkt för reformer

Sundbyberg har de senaste tre åren gjort en omfattande resa, och är en av de kommuner som minskat bidragsberoendet mest i landet. Reformerna har fokuserat på att säkerställa att bidragsutbetalningar går till de som har rätt till stöd, och att heltidsaktiviteter krävs som motprestation för bidrag.

Under år 2014 hade Sundbyberg näst högst bidragsberoende i Stockholms län, efter Södertälje. Detta trots att Sundbybergs demografi och närhet till centrala Stockholm borde inneburit betydligt bättre resultat.

Reformer

För att öka rättssäkerheten, frigöra resurser och snabbt få fler Sundbybergsbor i arbete låg första årets reformfokus på att minska bidragsberoendet. I stycket nedan redogörs för delar av de reformer som genomförts för att säkerställa att rätt summa betalas ut, och för att motverka fusk och felaktiga utbetalningar.

Beskrivning av de insatser som erbjuds för att komma närmare arbetsmarknaden redogörs för i nästa kapitel.

4. Rättssäker bedömning av ekonomiskt bistånd

Socialstyrelsen fastställer varje år en riksnorm för försörjningsstöd. Därutöver sker en individuell bedömning av socialsekreterare i varje enskilt fall. I riksnormen för försörjningsstöd ingår kostnader för livsmedel, kläder, skor, fritid och lek, hygien, barn- och ungdomsförsäkring, förbrukningsvaror, dagstidning och telefon. Övriga kostnader bedöms utanför riksnormen, exempelvis kostnad för boende eller SL-kort.

Kommuner kan fatta lokala beslut om avvikelser från riksnormen, där exempelvis undantag för vissa inkomster görs i inkomstprövningen, eller vissa kostnader ingår i normen utöver det som fastställs av Socialstyrelsen. Socialstyrelsens handbok för bedömning av ekonomiskt bistånd anger ett brett spann för de individuella bedömningar som socialsekreterare har att utgå från, och är därför inte heller något tydligt stöd för handläggarna i bedömningen. Många kommuner har därför tagit fram kommunala riktlinjer för bedömning av ekonomiskt bistånd.

Sundbyberg har antagit kommunala riktlinjer⁴, för att säkra rättssäkerheten i bedömningarna och för att undvika beslut om bistånd utöver det som lagen stipulerar som minimum. I riktlinjerna framgår att boendekostnad bör bedömas utifrån Försäkringskassans årliga högsta godtagbara boendekostnad och att månadskort till SL som regel inte beviljas, till förmån för enstaka resor med anledning av jobbsökande eller SFI-studier.

Utöver riktlinjerna bör second opinion begäras av särskilda förtroendetandläkare vid kostnadsförslag på tandvård, för att göra en bedömning av vad som motsvarar skälig levnadsstandard.

Tips: i framtagandet av Sundbybergs riktlinjer för bedömning av ekonomiskt bistånd studerade vi motsvarande riktlinjer i Stockholms stad, Nacka och Täby.

⁴ Sundbybergs riktlinjer för bedömning av ekonomiskt bistånd finns här:
<https://www.sundbyberg.se/4.1446ab8d139a0d75390551.html?caseName=SAN-0105/2017>

5. Boendefrågan allt viktigare inom ekonomist bistånd

Boendefrågan är central och hänger intimt ihop med bidragsberoendet. Att sakna bostad gör det svårare att söka jobb, och att få bostad utan en lön är väldigt svårt. Därför har Sundbyberg tagit fram riktlinjer för boendefrågor inom socialtjänsten⁵. I riktlinjerna framgår vilka som enligt lag har rätt till stöd för boende, vad praxis föreskriver och vad Sundbyberg väljer att erbjuda, utöver lagstiftningens minimumkrav.

Genom att exempelvis välja att erbjuda träningslägenheter för socialt utsatta barnfamiljer är bedömningen att kostnaderna som helhet minskar, även om det formellt är ett erbjudande utöver vad lagen och praxis föreskriver. Ett effektivt arbete med personer på tillfälligt boende och för att istället hitta mer permanenta boendelösningar har varit framgångsrikt, och så väl antalet hushåll som kostnaderna minskar.

6. Rätt stöd med förtroendeläkare

Personer som helt saknar arbetsförmåga ska antagligen inte omfattas av försörjningsstöd, utan snarare få statlig ersättning. I Sverige har Försäkringskassan ansvar för personer som är sjukskrivna, men personer som saknar sjukpenninggrundande inkomst och är sjukskrivna, hamnar istället i försörjningsstödet.

I de fall då Försäkringskassan lutar sig på oklara läkarintyg av bedömning av arbetsförmåga, bör särskilda förtroendeläkare anlitas för second opinion. I högkonjunktorens spår växer andelen sjukskrivna i försörjningsstödet, och fler kommuner behöver vidta åtgärder för att säkerställa att sjukskrivna kommuninvånare får rätt stöd.

I Sundbyberg finns förtroendeläkare som ett verktyg för socialsekreterarna, för att säkerställa att personer får rätt stöd från den myndighet som de har rätt till stöd från.

Tips: Solna har i många år framgångsrikt anlitat förtroendeläkare, för att minska utanförskapet.

7. Robotiserad handläggning frigör resurser för jobb

Studier visar att en stor del av variationen i utbetalt försörjningsstöd inte kan förklaras av skillnader i behov, utan är handläggarberoende. För att öka rättssäkerheten och samtidigt kraftigt reducera handläggningskostnaderna bör automatiserad biståndshandläggning införas.

En förutsättning för robotiserad handläggning är digitaliserad ansökan. I Sundbyberg har införandet av digital ansökan påbörjats, med målet att robotisera handläggningen under 2019. I Trelleborg frigjorde en digitaliserad ansökan och robotiserad handläggning resurser för att kunna erbjuda bättre stöd till personer med mer komplexa behov.

Tips: Trelleborgs kommun var först ut med digitaliserad och automatiserad ansökan av ekonomiskt bistånd. Flera kommuner har nu följt efter. Helsingborg har arbetat aktivt med digitalisering i stort, och socialtjänsten i synnerhet.

8. Hembesök motverkar bidragsfusk

Sundbyberg inledde under år 2017 ett arbete med att erbjuda alla nya personer som ansökt om försörjningsstöd hembesök, vilket i 24 procent av fallen ledde till avslag. Hembesök i pågående

⁵ Sundbybergs stads riktlinjer för boendefrågor inom socialtjänsten, antagna i december 2017, finns här: <https://www.sundbyberg.se/4.1446ab8d139a0d75390551.html?caseName=SAN-0065/2017>

ärenden erbjuds fortsatt. Med nuvarande lagstiftningspraxis får inte hembesök genomföras oanmält.

Hembesök är ett viktigt komplement till digital kontroll av biståndsansökningar, genom att på plats exempelvis kunna följa upp om den biståndssökande bor i bostaden, hur många personer som bor i bostaden eller om någon del av lägenheten hyrs ut utan att en motsvarande intäkt redovisas.

Tips: Hembesök används framgångsrikt av flera kommuner, bland annat Solna.

9. Handläggare för att följa upp och utreda felaktiga utbetalningar

Redan 2016 införde Sundbyberg en tjänst för att följa upp felaktiga utbetalningar, internt och externt. Sundbyberg har, liksom flertalet kommuner, infört SSBTEK (digital bastjänst för ekonomiskt bistånd), som digitalt kopplar upp socialtjänsten mot olika inkomstregister och bidragsutbetalande myndigheter (samt a-kassorna). Detta är ett viktigt redskap, men inte heltäckande.

Andra tekniska hjälpmedel kan exempelvis ta fram information om fastighetsinnehav, tidigare och nuvarande bilinnehav, med mera. Alla misstänkta bidragsbedrägerier bör anmälas. Fyra hushåll har polisanmälts för bidragsbrott i Sundbyberg, och nämnden har i ytterligare två fall ansökt hos Förvaltningsrätten om att återkräva felaktigt utbetalt bistånd enligt SoL (9 kap. § 3).⁶

Tips: Solna införde inledningsvis på prov en tjänst för att följa upp felaktiga utbetalningar. Modellen har nu spridit sig till fler kommuner.

10. Krav på motprestation för bidrag

År 2016 införde Sundbyberg motprestationskrav för utbetalning av försörjningsstöd. Dessförinnan fanns inget skarpt närvarokrav, och i de få insatser som erbjöds bidragstagare i Sundbyberg kontrollerades inte närvaron.

Lagstiftningen medger idag enbart att kommunen ställer på motprestation från de som söker ekonomiskt bistånd av arbetsmarknadsskäl. Det motsvarar ungefär hälften av landets bidragstagare.⁷ Den andra hälften, exempelvis missbrukare som söker ekonomiskt bistånd, får kommunen med dagens lagstiftning inte ställa krav på.

Kravet motsvarar i de flesta kommuner: att vara inskriven hos Arbetsförmedlingen och följa de krav som ställs av myndigheten, alltså att söka jobb. Därutöver ger Socialtjänstlagen (4 kap. 4 §) utrymme att kräva deltagande i kompetenshöjande aktiviteter så som praktik, arbetsträning, språkutbildning och utbildning.

Eftersom Arbetsförmedlingen är sämre än kommuner på att kontrollera närvaro så kan det i längden vara fördelaktigt för kommunen att erbjuda egna insatser och ta kostnaden för detta, istället för att förlita sig på Arbetsförmedlingens utbud.

Aktivitetskravet ska vara kontrollerad heltid av arbetsförmågan. Vid exempelvis 20 procents arbetsförmåga bör biståndsmottagaren delta i aktivitet i motsvarande omfattning. Det innebär att biståndsmottagarna bör stämpla in och ut ur sin aktivitet. Om en extern utförare tillhandahåller insatsen, exempelvis genom auktorisation som i Sundbyberg, ställs krav om heltid. Egenvärdet i heltid, utöver att göra rätt för sig, är att det konsumerar tid och minskar möjligheterna för exempelvis svartarbete eller kriminell verksamhet.

⁶ Social- och arbetsmarknadsnämnden, verksamhetsberättelse med bokslut 2018, s. 21

⁷ Här behöver lagstiftningen förändras. Moderaterna föreslår att aktivitetskravet ska breddas, för att omfatta fler, och skärpas. Det innebär exempelvis att missbrukare, som lever på försörjningsstöd, bör krävas delta i missbruksbehandling som motprestationskrav. Det medger inte dagens lagstiftning.

Resultat

I Sundbyberg har bidragsberoendet sjunkit i snabb takt, och antalet hushåll är nu på den lägsta nivån sedan 2006. Samtidigt har Sundbybergs befolkning vuxit med drygt 43%.

Kostnaderna för ekonomiskt bistånd minskar

Kostnaderna för ekonomiskt bistånd har minskat med en tredjedel sedan ett grönblått Sundbyberg tog över ledarskapet i kommunen.

Diagram 2: Kostnaderna för ekonomiskt bistånd per kommuninvånare minskar

Lägre bidragskostnader – sjunker snabbast i Sundbyberg

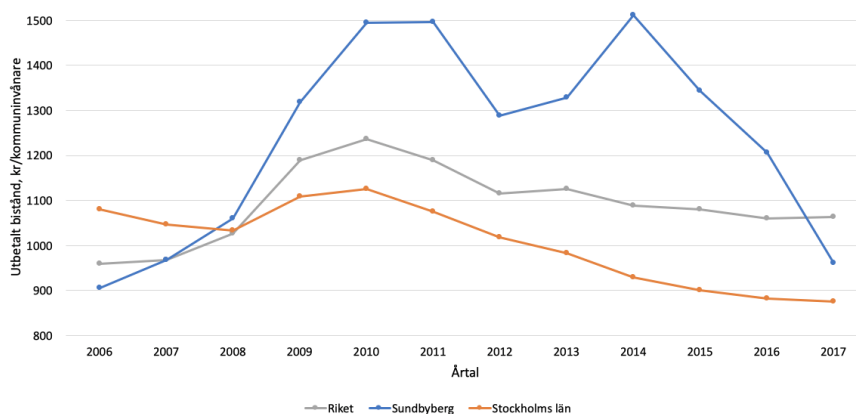
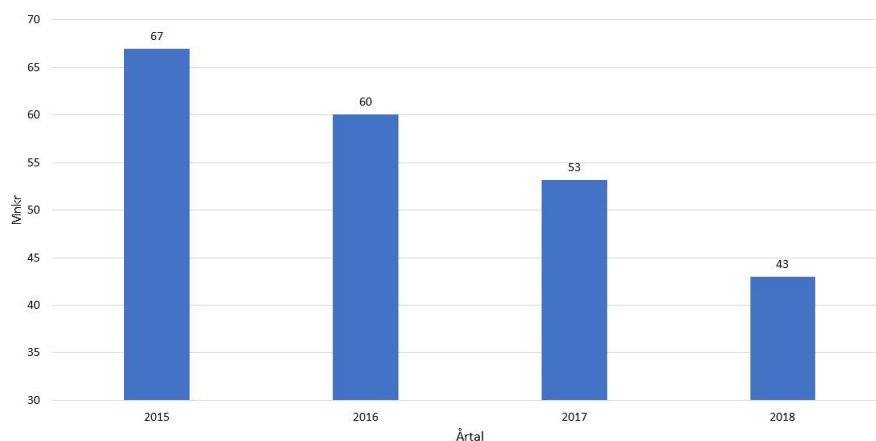

Diagram 3: Kostnaderna för ekonomiskt bistånd i absoluta tal minskar

Sjunkande kostnader för ekonomiskt bistånd

Antalet hushåll med ekonomiskt bistånd minskar

Antalet hushåll har minskat med drygt 30% på helår och 40% i den löpande månadsstatistiken.

Diagram 4: Rekordfå hushåll med socialbidrag i Sundbyberg

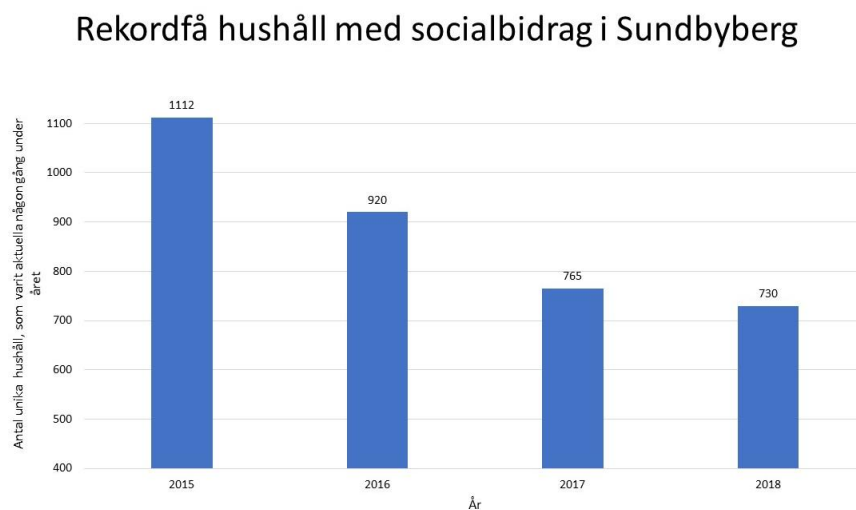

Diagram 5: Rekordfå hushåll med socialbidrag – snitt per månad

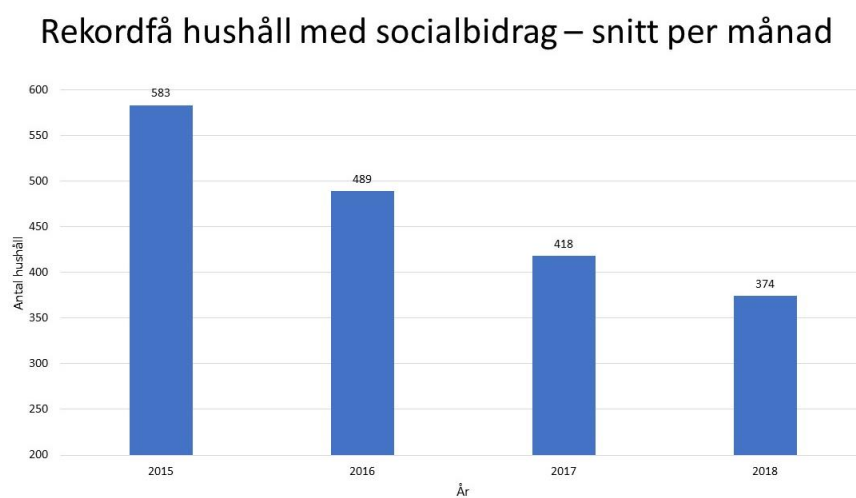
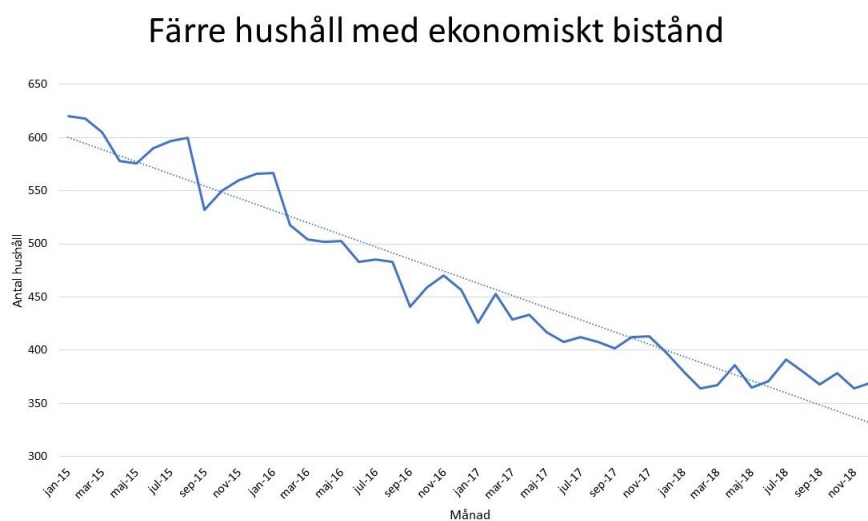

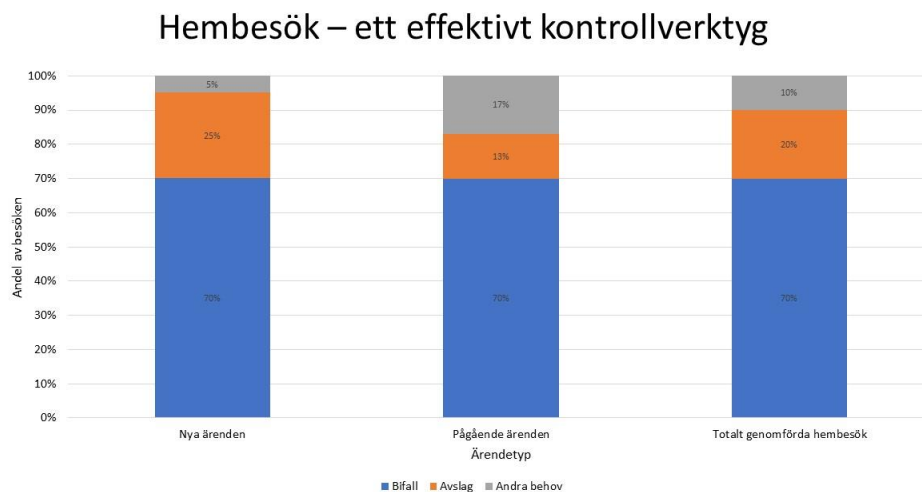
Diagram 6: Sjunkande antal hushåll med ekonomiskt bistånd, månader

Hembesök ett effektivt kontrollverktyg

25% av hembesöken i nya ärenden visade att personen inte hade rätt till stöd, och ledde därför till avslag.

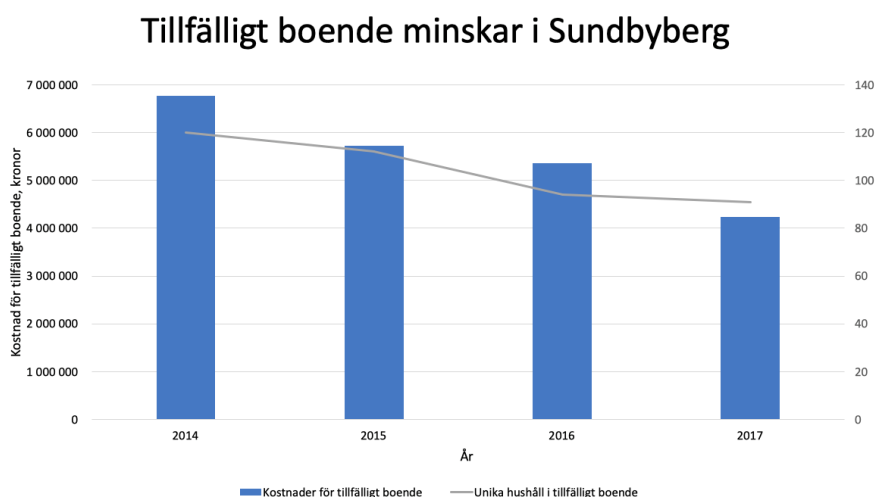
Diagram 7: Resultat av genomförda hembesök 2018

Trenden är bruten – tillfälligt boende minskar

Tillfälligt boende ökar i stora delar av Stockholms län, i ljuset av bostadsbristen. Tillfälligt boende handlar oftast om vandrarhem eller andra högst tillfälliga lösningar, som är tänkta för att lösa ett akut behov av tak över huvudet. Ett målmedvetet arbete från socialtjänstens sociala boendeteam har gett resultat, och både antalet hushåll och kostnaderna minskar.

Diagram 8: Tillfälligt boende minskar i Sundbyberg

Så har fler kommit i jobb

Utgångspunkt för reformer

När Moderaterna tillsammans med ytterligare fyra partier i ett grönbått Sundbyberg tog över ledarskapet i kommunen hade ungdomsarbetslösheten i Sundbyberg ökat med 312% sedan 2008 - mest i Stockholms län.

I början av mandatperioden hade Sundbyberg även fjärde högst arbetslöshet i länet. Nu har arbetslösheten sjunkit till under snittet.

Reformer

När ett grönbått Sundbyberg tog över ledarskapet erbjöds bara en liten del av bidragstagarna aktiviteter för att lämna sitt bidragsberoende. Av de drygt 600 biståndshushållen, som då var aktuella, deltog enbart omkring 100 i någon form av arbetsmarknadsinsats med syfte att komma närmare arbetsmarknaden.

I Sundbyberg fanns vid denna tid bara två arbetsmarknadsinsatser: en datorsal för att på egen hand söka arbete, och ett arbetsträningssenter, som tvättade åt den kommunala hemtjänsten, bedrev cateringverksamhet och enklare snickeriarbeten.

Med uppdraget att alla biståndstagare ska erbjudas en insats för att komma närmare arbetsmarknaden, behövde organisationen förändras och utbudet av relevanta insatser öka.

11. Arbetsmarknadsinriktad organisation

Social- och arbetsmarknadsförvaltningens organisation behövde anpassas till jobbfokus – istället för omhändertagande. Kommuner som särskiljer sig som mer framgångsrika har ställt om sitt arbete med ekonomiskt bistånd till att fokusera på att få ut biståndsmottagarna i arbete eller i insatser som ökar anställningsbarheten. En vanlig modell är att sammanföra handläggningen av ekonomiskt bistånd med arbetsmarknadsenheterna.

När socialtjänsten möter en person eller ett hushåll som söker försörjningsstöd är det viktigt att direkt koncentrera arbetet på hur behovet ska avslutas. Det första mötet har därför ändrats till att vara med en arbetsmarknadshandläggare som planerar insatser, snarare än en socialsekreterare som utreder och fattar beslut. En tidsgräns för när 1) kommunen ska ha berett plats för aktivering och 2) när biståndssökande ska vara aktiverad för att få sitt bidrag bör sättas upp och följas noga. I Sundbyberg har vi infört en tidsgräns på fem dagar.

Vid det första mötet framtas en individuell plan till jobb. Även om listan med formella kompetenser och utbildning är kort, ska planen direkt fokusera på hur personen blir självförsörjande.

Organisationen har även ställts om så att en enhet arbetar med unga under 25 år och en enhet arbetar med vuxna över 25 år.

12. Auktorisation av arbetsmarknadsinsatser

När kartläggningen av individens kompetens och erfarenhet är gjord, behövs en palett av insatser för att också säkerställa att individen kommer i arbete. Sundbyberg har därför infört auktorisation av arbetsmarknadsinsatser.

Auktorisationen möjliggör för företag, organisationer och andra kommuner att bli leverantörer till Sundbyberg. Ersättningen varierar beroende på hur nära eller långt ifrån arbetsmarknaden

individen bedöms stå: nära arbetsmarknaden – lägre ersättning, längre från arbetsmarknaden – högre ersättning.

Kommunen bör betala för resultat, inte för förvaring. Därför styr ersättningen mot det resultat som kommunen efterfrågar, nämligen jobb. Genom en sysselsättningsbonus: när individen fått arbete, och är kvar i arbete efter 6 månader, utgår en bonus om 10 000 kr till leverantören.

Hitintills är 9 leverantörer av arbetsmarknadsinsatser auktoriserade i Sundbyberg: 5 i behovsgruppen som står närmast arbetsmarknaden (behovsgrupp 1), 8 leverantörer i behovsgrupp 2 och 8 leverantörer i behovsgrupp 3, som vänder sig till de längst från arbetsmarknaden.

Tips: Nacka kommun har i många år arbetat framgångsrikt med pengssystem, likt auktorisationen, inom arbetsmarknadsinsatser.

13. Sundbybergsinitiativet

Sedan våren 2016 har Sundbyberg initierat ett närmare samarbete med Arbetsförmedlingen, vilket mynnade ut i ett samverkansavtal som undertecknades i september 2018 och inrättandet av en styrgrupp.

Styrgruppen ska svara för den strategiska samverkan, och under den opererar ett antal arbetsgrupper som fokuserar på respektive målgrupp.

I styrgruppen finns politik, representanter från arbetsmarknad, vuxenutbildning, socialtjänst och näringslivskontakter inom kommunen, samt Arbetsförmedlingen och näringslivsföreträdare. Även civilsamhällesaktörer kan ingå vid behov.

Det finns goda grunder för att kritisera Arbetsförmedlingen. De har dock stora resurser och ett skarpt uppdrag om lokal samverkan. Genom Sundbybergs lokala överenskommelse med Arbetsförmedlingen har insatser kunnat genomföras där kommunen aktivt arbetat med prioriterade målgrupper så som ungdomar, nyanlända och långtidsarbetslösa.

Detta samarbete har mynnat ut i två projekt: Mitt första jobb, för nyanlända i etableringen, och Jobb igen, för långtidsarbetslösa. Ingångsvärdet har varit att kommunen har goda näringslivskontakter, och Arbetsförmedlingen resurser, som annars inte utnyttjas. Genom projekten har Arbetsförmedlingen finansierat fyra tjänster i kommunen, som arbetar heltid med att matcha nyanlända respektive långtidsarbetslösa till jobb. Deltagarna har haft olika utbildningsbakgrund och erfarenhet. Det enda kravet är att personen ska vilja ta ett jobb. Resultaten har varit mycket goda: 96 procent av de nyanlända och 89 procent av de långtidsarbetslösa har gått till jobb.⁸

Tips: Vi besökte i framtagandet av vår överenskommelse med Arbetsförmedlingen Östhammars kommun. Växjö kommun är en förebild i avseendet nära samarbete mellan kommun och Arbetsförmedling.

14. Sommarjobb som rustar för arbetsmarknaden

Sommarjobb eller feriejobb hos kommunen är vanligt som insats mot ungdomsarbetslöshet. I Sundbyberg erbjöds tidigare "sommarjobbsgaranti". De unga behövde inte skicka in någon ansökan, utan klickade bara i att de var intresserade på hemsidan. Jobben omfattande knappt två veckor, vilket innebar att de flesta inte hann komma in i arbetet innan det var dags att sluta.

⁸ 52 av 54 nyanlända har kommit i arbete, vilket motsvarar 96 procent. 58 av 65 långtidsarbetslösa har kommit i jobb, vilket motsvarar 89 procent.

Sommarjobb som erbjuds från kommunen behöver i större utsträckning likna arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Om kommunen ska tillhandahålla sommarjobb bör det ske på kompensatorisk grund och/eller för att stärka drivkrafterna för fler att klara gymnasiet.

I Sundbyberg förlängde vi därför sommarjobben, från två till tre veckor. Det gjorde att fler unga fick en möjlighet att komma in i arbetet, och en bättre referens för framtiden. Istället för att vara ”garanterad” ett jobb utan ansökan, har Sundbyberg infört en rad krav, som de unga måste uppfylla:

- Skicka in en ansökan med personligt brev inklusive CV.
- Kunna visa att ett annat sommarjobb söks i näringslivet.
- Delta i CV-skola, för att lära sig skriva komplett CV.
- Närvara vid informationsträff om sommarjobb och hur arbetet går till.

Enkätutvärderingarna visar att ungdomarna uppskattar kraven, och tycker att det förbereder dem i högre utsträckning för kommande arbetsmarknad.

Nästa steg är att de som inte klarar gymnasiet ska få en tvådelad dag: med sommarskola på förmiddagen och feriejobb på eftermiddagen, där deltagande i sommarskolan är en förutsättning för avlönat arbete på eftermiddagen.

15. Kommunal aktivitetsansvaret och uppsökande arbete av unga

Sundbyberg är en av flera kommuner som valt att flytta ansvaret för det kommunala aktivitetsansvaret för unga mellan 16 - 19 år, från utbildningsnämnden till arbetsmarknadsnämnden. Unga som hoppat av gymnasiet är som regel skoltrötta, lider av psykisk ohälsa eller missbruk. Ett aktivt uppsökande arbete från arbetsmarknadshandläggarna eller studie- och yrkesvägledare är då mer effektivt än ett antal brev från utbildningsförvaltningen.

Det uppsökande arbetet har hittills resulterat i att unga som hoppat av skolan kunnat erbjudas kortare praktik, och efter en tid valt att återgå till skolan igen.

Sundbyberg har även infört ungdomsambassadörer – förebilder som arbetar uppsökande i hela kommunen, men med fokus på utanförskapsområdena.

Tips: Trelleborgs kommun och Stockholms stad är två av flera kommuner som flyttat det kommunala aktivitetsansvaret, från utbildningsnämnden till arbetsmarknadsnämnden.

16. FINSAM – Sundbybergs finansiella samordningsförbund

Sundbyberg bildade i juli 2018 ett finansiellt samordningsförbund, med Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Stockholms läns landsting. FINSAM syftar till att fånga upp personer som riskerar att falla mellan stolarna, eller skickas runt i systemet, mellan de tre myndigheterna.

Ett exempel på denna målgrupp är sjukskrivna personer inom försörjningsstödet, s.k. nollklassade, en grupp som ökar som andel av biståndstagarna. Det rör sig om personer som är sjukskrivna, men som saknar sjukpenninggrundande inkomst, och därför är förvisade till försörjningsstöd. Det kan exempelvis vara personer som är nyanlända, och ännu inte arbetat i Sverige.

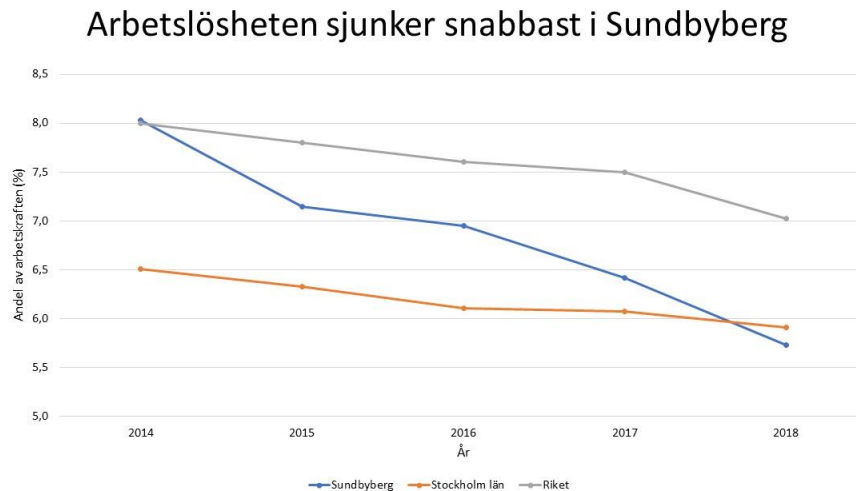
Ett nära samarbete kan ge synergieffekter och kostnadsminskningar.

Resultat

Ett målmedvetet arbete för att minska utanförskapet och få fler Sundbybergsbor i arbete har gett resultat. Högkonjunkturen bidrar till att många av de som står närmast arbetsmarknaden enklare kommer i jobb, men jämfört med andra kommuner, länet och riket sticker Sundbyberg ut med än bättre resultat.

Arbetslösheten minskar mest i Sundbyberg

Diagram 9: Arbetslösheten sjunker snabbast i Sundbyberg

Från bidrag till arbete

Bidragsberoendet har minskat, och minskningen beror till stor del på att fler avslutats till arbete eller studier. Dessutom kommer färre tillbaka och söker försörjningsstöd igen, ett år efter avslutad insats.

Diagram 10: Fler lämnar bidrag för jobb eller studier

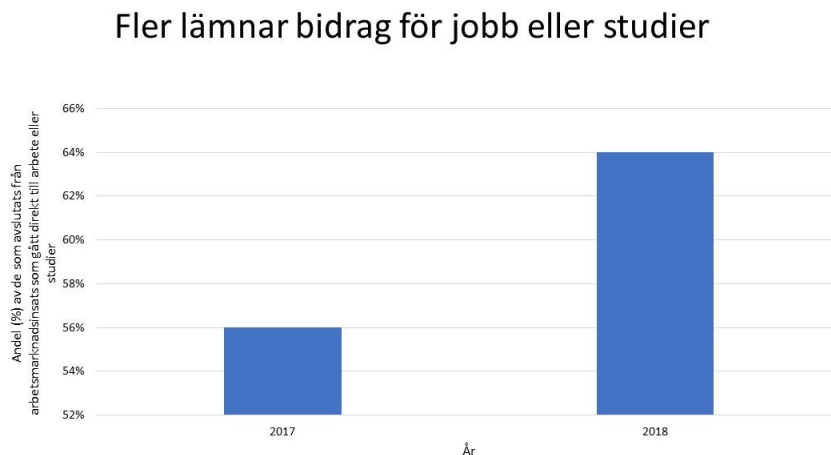
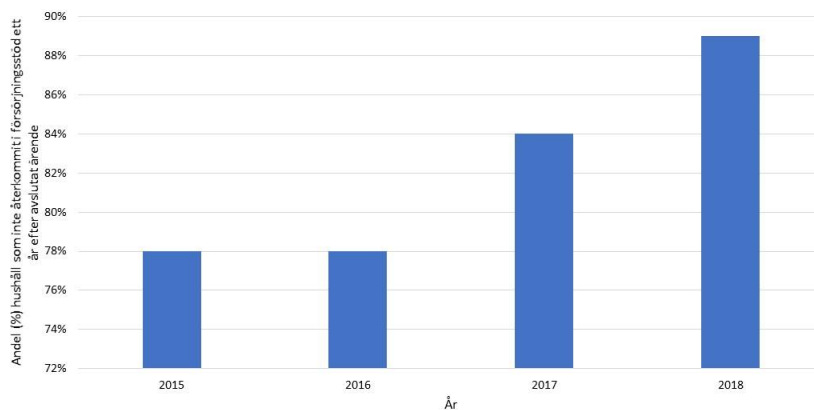

Diagram 11: Fler i varaktig egen försörjning – färre återkommer i bidrag

Fler i varaktig egen försörjning – färre återkommer

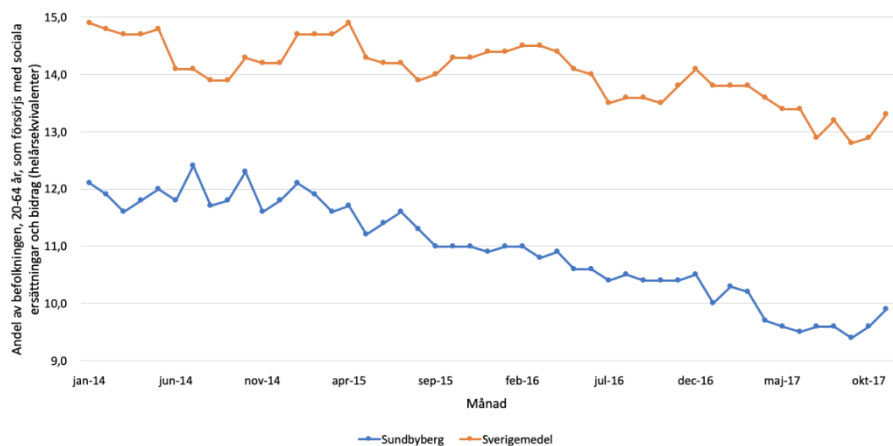

Utanförskapet minskar – i alla delar

För att följa att arbetslösheten inte bara döljs genom sjukskrivningar, är det intressant att också titta på det totala utanförskapet. Det innefattar sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning (tidigare kallat förtidspension), ersättning vid arbetslöshet och ekonomiskt bistånd.

Diagram 12: Utanförskapet sjunker snabbare i Sundbyberg än i riket

Utanförskapet sjunker snabbare i Sundbyberg än riket

Utanförskapet bland unga minskar

Diagram 13: Den öppna arbetslösheten bland unga sjunker snabbt

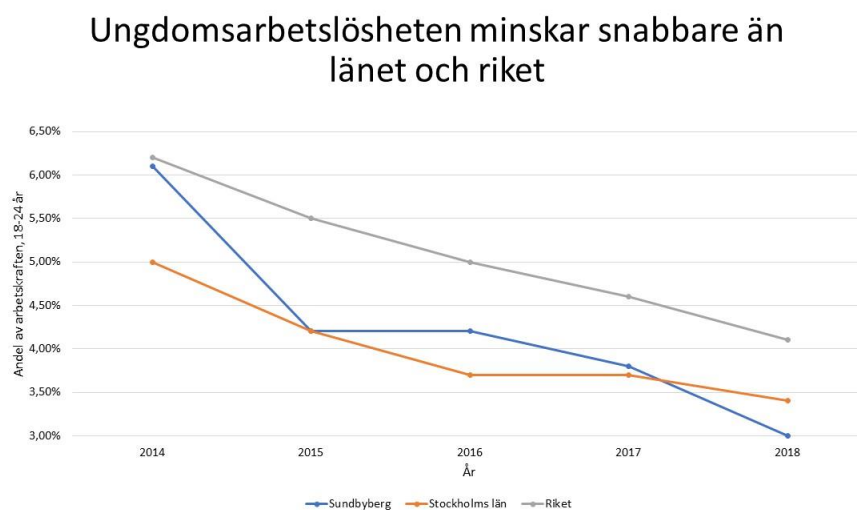
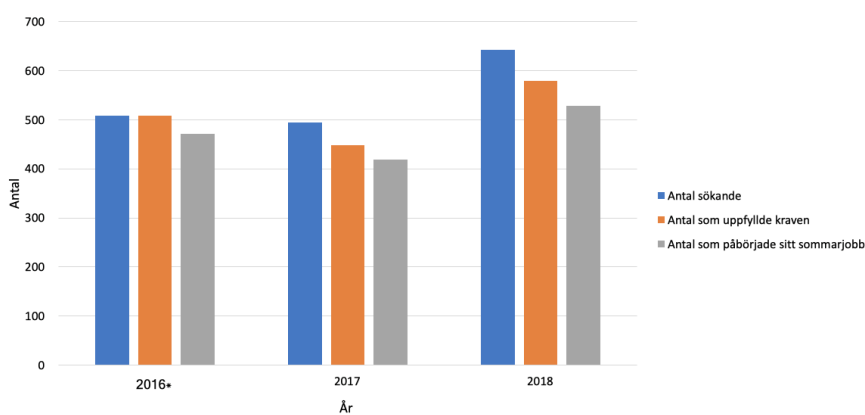

Diagram 14: Fler unga sommarjobbar i Sundbyberg – trots ökade krav

Fler unga sommarjobbar i Sundbyberg – trots ökade krav

Vuxenutbildning

Utgångspunkt för reformer

Vuxenutbildningen får en allt mer central samhällsfunktion. Från att i första hand ha varit den andra chansen för unga som inte klarade gymnasiet, till att också vara den första chansen för de som inte fått den någon annanstans. Båda dessa roller kommer framöver kombineras med ett växande behov av omställning mitt i livet.

I Sundbyberg bedrevs länge gymnasial vuxenutbildning genom entreprenadupphandling. Till skillnad från beställning av pennor eller blöjor, är behovet av vuxenutbildning dock svårt att förutse över längre tidsperioder. Det är nära omöjligt för en kommun att förutse antalet nyanlända och deras kunskapsnivå. Entreprenadupphandling är ett trubbigt verktyg, och kommunen riskerar att upphandla platser på fel utbildningar eller betala för utbildning som inte utnyttjas.

Dessutom förekom det att en kurs upphandlades på en skola och en annan kurs på en annan skola, vilket innebar att eleven fick åka tvärs igenom stan, istället för att kunna läsa allt på samma plats.

Reformer

Efterfrågan på vuxenutbildning kommer öka, samtidigt som resultaten – inte minst i SFI – är otillräckliga. Reformerna behöver ta sikte på resultat och ändamålsenligt resursutnyttjande.

17. Auktorisation inom vuxenutbildningen

Sundbyberg har infört auktorisation inom svenska för invandrare (SFI), grundläggande vuxenutbildning och gymnasial vuxenutbildning. Auktorisation innebär att alla utförare som når upp till i förväg ställda kvalitetskrav får erbjuda vuxenutbildning mot en fastställd peng. Kommunen undviker på så sätt att fastna i upphandling och får en mer kontinuerlig kvalitetsuppföljning. Fler aktörer möjliggör ökad individanpassning och specialisering, för att vuxenutbildningen ska kunna passa fler ännu bättre.

Ersättningsmodellen i Sundbyberg är utformad per avklarad poäng för elev som uppnått godkänt betyg, inte per deltagare. I kommuner där ersättningen utgår per deltagare, istället för godkända betyg, riskerar utbildningsanordnaren ha incitament att hålla kvar eleven i utbildning en längre tid.

Hela ersättningen betalas antingen retroaktivt, efter inrapporterade godkända betyg, eller om anordnaren önskar, månadsvis med 65 procent av den beräknade ersättningen för de pågående kurserna. Resterande del när resultaten är inrapporterade.

En liknande modell används för SFI. Utbetalning av ersättningen sker månatligen under kursens gång med 80 procent av ersättningen för de timmar som erbjudits månaden före. Resterande 20 procenten får leverantören när eleven klarat målen och fått godkänt betyg samt att korrekta betygsdokument översänts till kommunen. För de elever som inte når målen inom ramen för de tilldelade timmarna betalas inte de innehållna 20 procenten av ersättningen.

När det gäller SFI så kan upp till 25 procent av elevens tilldelade timmar omvandlas till språkpraktik. Ett intyg ska då utfärdas efter den arbetsplatsförlagda praktiken.

Sundbyberg har även infört auktorisation inom arbetsmarknadsinsatser, vilket skapar en bred palett av individuella vägar till jobb och möjligheten för auktoriserade leverantörer att kombinera

vuxenutbildning och arbetsmarknadsinsatser, utifrån individens behov. Dessutom utgår en sysselsättningsbonus när personen går till varaktigt arbete (mäts efter 6 månader).

Tips: Först ut i Sverige med auktorisation var Nacka kommun, som arbetat med olika pengsystem i många år.

18. Externa examinatorer vuxenutbildningen

När kommunen betalar för resultat, och inte för förvaring, ökar också behovet av att kvalitetssäkra betygen. Därför har Sundbyberg beslutat att införa externa examinatorer inom vuxenutbildningen, som syftar till att kvalitetssäkra rättningen av nationella prov. Genomförandet pågår.

Tips: En annan kommun som också beslutat att införa externa examinatorer inom vuxenutbildningen, specifikt SFI, är Sollentuna.

19. Digitalisering av SFI

Sundbyberg har ingått i ett projekt för att öka digitaliseringen inom SFI. Genom att kortutbildade elever erbjuds en läsplatta, med ett digitalt läromedel istället för en tryckt textbok, ökar flexibiliteten och interaktiviteten.

Digitala läromedel gör att läraren kan följa elevernas framsteg, också på distans. Då kan fler läsa SFI under sin föräldraledighet eller kombinerat med ett arbete. En gång i veckan har läraren öppet hus, då eleverna som läser på distans får möjlighet att komma in och ställa frågor och få hjälp. Läromedlet anpassar sig efter elevernas framsteg, och synliggör vilka delar eleven har svårast för och var fler övningar behövs.

Resultat

Auktoriserade leverantörer

I december 2018 hade Sundbyberg 21 auktoriserade utförare inom vuxenutbildning, varav 12 erbjuder svenska för invandrare (SFI), 9 erbjuder vuxenutbildning på grundläggande nivå och 19 erbjuder vuxenutbildning på gymnasial nivå.

Under 2018 har 30 elever studerat SFI hos en auktoriserad utförare, 151 elever grundläggande vuxenutbildning och 849 elever gymnasial vuxenutbildning hos någon annan än kommunen.

Kostnadseffektivitet

Innan Sundbyberg införde auktorisation, köptes platser på SFI och grundläggande vuxenutbildning genom andra kommuners upphandlingar och Sundbyberg fick då betala interkommunal ersättning, med ett uppskattat påslag om 15%. Omkring 200 platser per år köptes genom interkommunal ersättning. Det innebär att Sundbyberg har kunnat höja kvalitetskraven, genom att upprätta egna krav (och inte någon annan kommuns krav) och samtidigt spara 15% per år. Det motsvarar över 1 miljon kronor per år.

Integration från dag 1

Utgångspunkt för reformer

Sundbyberg har historiskt haft ett stort mottagande av nyanlända. Redan innan anvisningslagen, där alla kommuner blev skyldiga att ta emot nyanlända, hade Sundbyberg ett avtal med Migrationsverket om att ta emot nyanlända. Sundbyberg tog då emot fjärde flest självbosatta nyanlända, s.k. EBO, per capita i landet, efter bland annat Södertälje och Botkyrka och fler än exempelvis Malmö.

Eftersom kommunen tidigare saknat integrationspolitik handlar integrationen nu om att dels integrera de nya nyanlända kommunen tagit emot på senare år, men även att integrera de som kommit hit som nyanlända för 10 eller 20 år sedan.

Diagram 15: Mottagna nyanlända i Sundbyberg

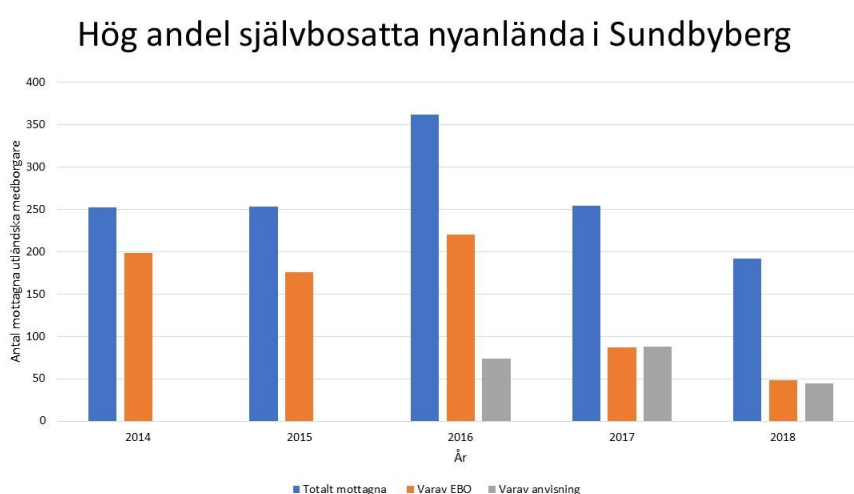
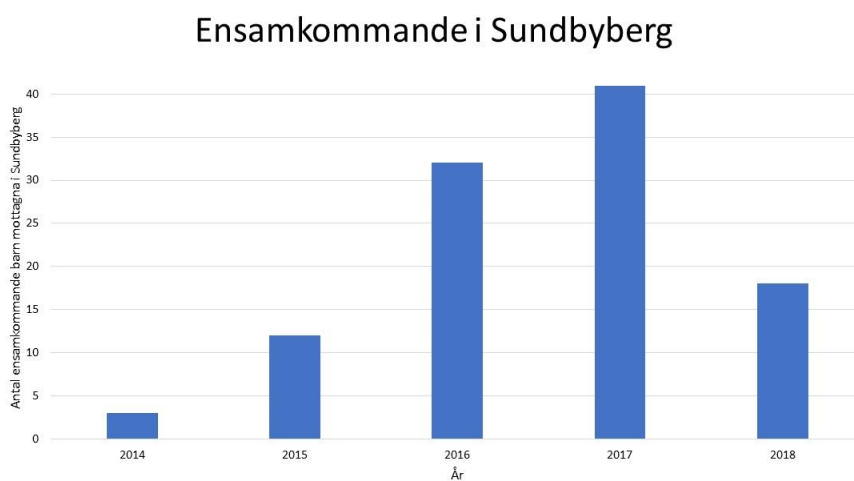

Diagram 16: Mottagna ensamkommande barn i Sundbyberg

Reformer

För att säkerställa att nyanlända som kommer till Sundbyberg snabbt får ett effektivt mottagande och får möjlighet till delaktighet i samhället, har en rad reformer genomförts. Fokus har legat på hjälp till självhjälp: nyanlända ska få redskap att snabbt stå på egna ben genom studier, jobb, bostad och deltagande i civilsamhället.

Primärt har reformerna fokuserat på de nyanlända som ankommit efter år 2015, men har även berört nyanlända som kommit tidigare, men fortfarande inte är integrerade i samhället.

20. Etableringslån

Från och med den 3 april 2018 kan nyanlända i Sundbyberg ansöka om etableringslån. Etableringslån betalas ut i glappet mellan LMA-ersättningen från Migrationsverket, som betalas ut i förskott till asylsökande, och etableringsersättningen från Arbetsförmedlingen (som betalas ut av Försäkringskassan), och som betalas ut retroaktivt efter att den nyanlände fått uppehållstillstånd och skrivit in sig i etableringsprogrammet. De flesta kommuner betalar ut försörjningsstöd i detta glapp. Sundbyberg är en av flera kommuner som nu betalar ut biståndet mot återkrav, alltså som ett lån.

Etableringslånet fyller två funktioner: dels gör det tydligt att egen ansträngning krävs från första dagen, dels lyfter det bort en kostnad för kommunen som egentligen är statens.

Tips: En av de första kommuner att införa etableringslån för hela glappet är Växjö.

21. Etableringsbostad

I september 2016 beslutade social- och arbetsmarknadsnämnden att införa tvåårskontrakt för nyanlända, s k etableringsboendekontrakt.

Det innebär att nyanlända som anvisas till Sundbyberg för bosättning, enligt bosättningslagen, erbjuds bostad i högst två år, under etableringstiden, mot att den nyanlände deltar i sin etablering och aktivt söker bostad. Om den nyanlände får arbete tidigare så löper kontraktet som längst till maxtiden två år.

Under de två åren erbjuds boskola, där de nyanlända får lära sig ställa sig i bostadsköer, hur man skriver brev och ber om referensbrev, var man kan söka bostad i andra hand och så vidare. Boskolan erbjuds två gånger per vecka. De flesta nyanlända i Sundbyberg har hittat en bostad innan de två åren löpt ut.

Tips: Många kommuner arbetar aktivt med etableringsboende, exempelvis Växjö, Solna och Helsingborg.

22. Mottagningscenter för nyanlända

I april 2018 slog Sundbyberg upp dörrarna till kommunens mottagningscenter för nyanlända. Syftet med centret är att samla all information nyanlända behöver på ett ställe, i syfte att skynda på integrationen. I framtagandet av centret genomfördes fokusgrupper med SFI elever på nivå B och D samt med ensakommande ungdomar, för att ta reda på målgruppens behov.

Mottagningscentret är öppet två dagar i veckan, och svarar på frågor om allt från kontakter med andra myndigheter till hur man ställer sitt barn i kö till förskolan eller var man kan söka bostad.

Mottagningscentret finns i biblioteket i Hallonbergen, för att erbjuda en brygga till bibliotekets informationsportaler och funktion som naturlig mötesplats. Sedan starten har verksamheten haft

omkring 450 besök. Samtliga uppger att de är mycket nöjda eller nöjda. Besökarna har talat svenska, arabiska, tigrinja, persiska och engelska.

Tips: Olika kommuner har valt olika modell och ambitionsnivå för mottagningscenter. Vissa kommuner har medborgarkontor, medan andra så som Linköping och Växjö, har valt mer ambitiösa modeller med introduktionsprogram och undervisning integrerat.

23. Mötesplatser

Sundbyberg är en av ett fåtal kommuner som tidigt fick vara med i SKL:s projekt Mötesplatser, där kommunen tillsammans med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten och Skatteverket sitter under ett tak för att förenkla den initiala processen för nyanlända.

En process som normalt tar 3-4 veckor för en individ kan i projekt Mötesplatser och information krympas till några timmar vilket innebär en stor besparing för samhället.⁹

24. VIDA (Välj Inkludering, Delaktighet, Aktivitet)

Sundbyberg har varit en del av det EU-finansierade projektet VIDA, som syftar till att underlätta integrationen genom samverkan med civilsamhället. Genom att erbjuda nyanlända kontakter i civilsamhället kan de få möjlighet att öva svenska och få kontakter som kan leda till jobb. VIDA ingår i etableringsplanen hos Arbetsförmedlingen.

Föreningar som vill delta anmäler aktiviteter, som sedan ingår i den nyanländes etableringsplan.¹⁰

25. Entreprenörer i Sverige

Sundbyberg ingår i ett EU-projekt som syftar till att underlätta för nyanlända entreprenörer att starta företag i Sverige. Vart 4:e företag i Sverige startas av utrikesfödda, och bland utrikesfödda i åldrarna 18 till 24 år är det dubbelt så vanligt att starta företag än bland inrikes födda. Samtidigt finns det inte sällan ett motstånd: svårt med språket, saknar nätverk och ett helt nytt regelverk, som kan vara svårt att sätta sig in i även om man är född i Sverige.

Genom att gå ut i SFI B-klasser och inspirera och informera om allt från teoretisk information om hur man startar företag i Sverige och vilka tillstånd som krävs till affärsrådgivning.¹¹

26. Handlingsplan för mottagande av ensamkommande

I september 2016 gav nämnden förvaltningen i uppdrag att utarbeta en handlingsplan för mottagande av ensamkommande barn och unga. Uppdraget syftade till att ta fram en modell för att underlätta och skynda på integrationen.

Handlingsplanen skulle bland annat:

- redogöra för nuläget avseende placeringar av ensamkommande (var de finns, vilka boendeformer som finns, kostnad, avtalslängder)
- ta fram en modell för boendekedja, med hänsyn till de nya lägre ersättningsnivåerna, samt de ensamkommandes behov av att i god tid anpassas till ett självständigt liv. Målet var även att fler ensamkommande skulle placeras i eller närmare Sundbyberg.

⁹ Läs mer här:

<https://skl.se/integrationsocialomsorg/asylochflyktningmottagandeintegration/samverkan/projektet/motesplatserochinformation.9395.html>

¹⁰ Läs mer här: <https://www.sundbyberg.se/stod-omsorg/ny-i-sverige/vida-projektet.html>

¹¹ Läs mer om projektet Entreprenörer i Sverige här: <http://www.startupstockholm.se/esf-projektet/>

- ta fram en plan för ett gott mottagande i skola, fritidsliv, praktikplatser i näringslivet och kurser i privatekonomi.

Handlingsplanen återrapporterades till nämnden i flera steg, och är nu i stort implementerad.¹²

De flesta ensamkommande bor numera i Sundbyberg med omnejd. När uppdraget gavs 2016 bodde endast 5 av Sundbybergs ensamkommande i kommunen.

27. Advisory Board

Sundbyberg bedriver ett initiativ med praktikplatser för ensamkommande i näringslivet och civilsamhället. Från att ha drivits i projektform har verksamheten permanentats.

Under 2018 har 26 ungdomar genomfört praktik genom Advisory board. Sedan starten har över 200 ungdomar gjort praktik genom Advisory board.

Som en del av praktikarbetet erbjuder även Swedbank kurser i privatekonomi till våra ensamkommande. Kurserna har varit väldigt uppskattade, och går igenom allt från hur du får ett bankkort till investeringsråd och bolån. 38 ungdomar har deltagit i kurserna i privatekonomi under 2018.

I Advisory board 2018 har följande företag erbjudit praktikplats: Fastighets AB Förvaltaren, ICA Supermarket Sundbyberg, McDonald's, Swedbank och Willys. Sundbybergs IK har erbjudit praktik genom projektet Passa vidare. Utöver företagen har även Wallenstam och Project Playground varit engagerade i Advisory board.¹³

28. Transitboende för ensamkommande barn

Sundbyberg öppnade sommaren 2018 ett transitboende för ensamkommande barn. Detta som en följd av Migrationsverkets flytt från Solna till Sundbyberg, och att de barn som därmed ger sig till känna på kontoret också blir kommunens initiala ansvar.

I transitansvaret ingår att ordna husrum, kläder och omsorg de första dygnet i Sverige, innan anvisningen till en kommun. Boendet drivs i anslutning till ett HVB- och stödboende för ensamkommande ungdomar som bor i Sundbyberg.

29. Trygga zonen

Trygga zonen är en av 8 innovationsidéer, som togs fram av myndigheter, kommuner och civilsamhällesorganisationer under våren 2018. Detta som en del av Child Protection Lab 2.0, där FN:s flyktingorgan UNHCR testat olika idéer för att förbättra det initiala mottagandet av ensamkommande barn och unga.

Målgruppen är barn i transit eller inom HVB- och stödboende i Sundbyberg. Genom workshops framkom att ensamkommande önskade en trygg person i sin egen ålder, i den initiala ankomstfasen. En person med delad migrationserfarenhet och som kan stötta i kunskap om samhället. Rekryteringen av trygga personer har pågått sedan i somras, och informationskitt om samhället har tagits fram.

Arbetet påbörjades i juli 2018 och implementationen pågår just nu.

¹² Hela handlingsplanen, i tre delar, finns att läsa här:

<https://www.sundbyberg.se/4.1446ab8d139a0d75390551.html?caseName=SAN-0141/2016>

¹³ Läs mer om årets upplaga av Advisory board här: <https://www.sundbyberg.se/kommun-politik/aktuellt-och-evenemang/nyhetsarkiv/nyheter/2018-12-07-femte-aret-med-praktik-for-ensamkommande-flyktingungdomar.html>

Resultat

Resultaten av lyckosamma integrationsinsatser kan ta många år att mäta, men redan nu kan några indikatorer lyftas fram som pekar åt rätt håll.

Fler flyktingar i arbete i Sundbyberg

Siffror från SKL visar att Sundbyberg är bättre än de flesta kommuner i landet, och bättre än förväntat, på att få nyanlända i arbete – både över tid och jämfört med andra.

Diagram 17: Sundbyberg allt bättre över tid – och bättre än förväntat – på att få nyanlända i jobb

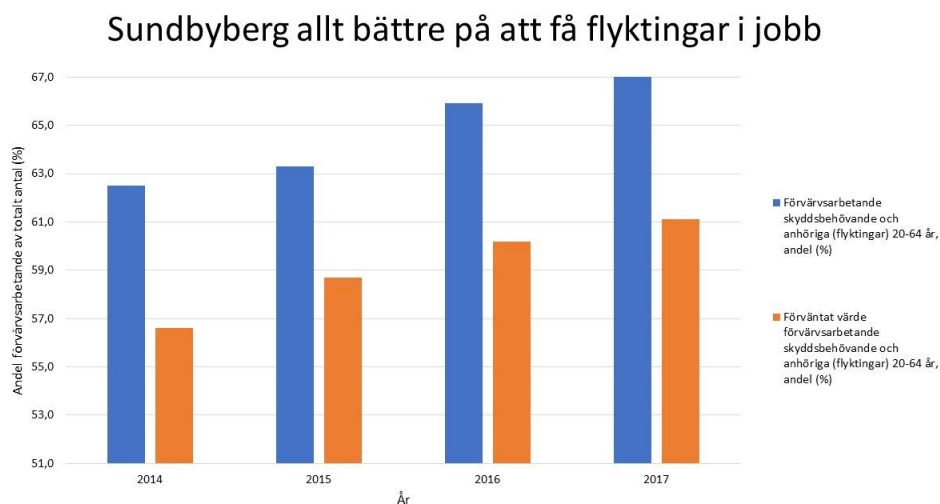
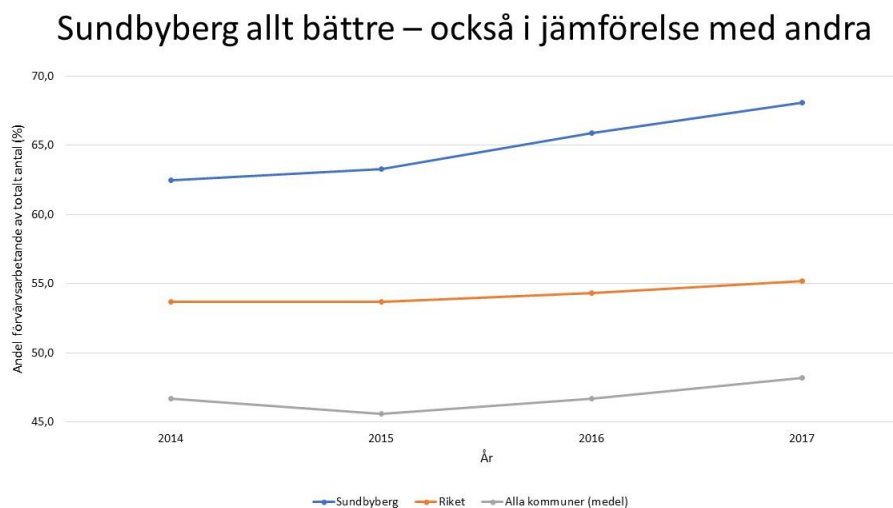

Diagram 18: Sundbyberg bättre än andra kommuner och riket på att få nyanlända i jobb

Reformer inom socialtjänsten

Utgångspunkt för reformer

En viktig del av reformarbetet i den traditionella socialtjänsten handlar om att införa en kostnadsmedvetenhet, och systematisera och formalisera ett kvalitetsarbete som tidigare saknats.

Dessutom har stadens arbete varit otillräckligt inom ett antal områden, som beskrivs nedan.

Reformer

30. Utbetalningar ekonomiskt bistånd till kvinnan

Ekonomiskt bistånd till ett hushåll där båda föräldrarna är bidragsmottagare betalas som regel ut till mannen i hushållet. De flesta kommuner frågar inte om biståndet istället ska betalas ut till kvinnan.

Detta är en viktig symbolfråga, där kommunen inte ska bidra till patriarkala strukturer. Det faktum att kvinnan i hushållet saknar egna medel gör det ofta svårare att lämna en destruktiv relation, enligt flera kvinnojourer.

Genom att alltid ställa frågan om utbetalningen ska ske till kvinnan eller mannen har utbetalningarna till kvinnan i hushållet ökat, från 25 procent till 40 procent på ett år. Nästa steg är att alltid dela utbetalningen så att hälften går till respektive make/maka.

31. Systematiserat arbete mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

Sundbybergs arbete mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck var i stort behov av reformer. Därför har en ny handlingsplan tagits fram, som även fokuserar på hedersvåld.

Socialtjänstens tidigare organisation gjorde att frågor om våld utreddes som en del av ekonomiskt bistånd, vilket ledde till att andra delar av våldet därför kunde missas. En ny samordnare för våld i nära relationer finns nu i socialtjänstens mottagning, med socialsekreterare som är specialiserade på att utreda våld.

Nästa steg är att utveckla nya insatser för att slussa tillbaka våldsutsatta i ett självständigt liv – kanske någon annanstans i landet.

32. Rinkebymodellen – BVC med socialtjänst

Sundbyberg har nu, tillsammans med barnavårdscentralen (BVC) i Hallonbergen och Rissne infört den så kallade Rinkebymodellen. Modellen innebär att hembesök av BVC tillsammans med föräldraskapsstödare inom socialtjänsten hos förstföderskor genomförs under flera år, Verksamheten bedrevs inledningsvis som ett projekt i Rinkeby, och fick väldigt goda resultat. Projektet har verkat främjande för integrationen och barnens utveckling.¹⁴

¹⁴ Forskare från Karolinska Institutet har varit med och utvärderat projektet i Rinkeby. Läs mer här: <http://dok.slso.sll.se/CES/FHG/Rapport-FHM-utokat-barnhalsovardsprogram.pdf>

33. Handlingsplan mot hemlöshet

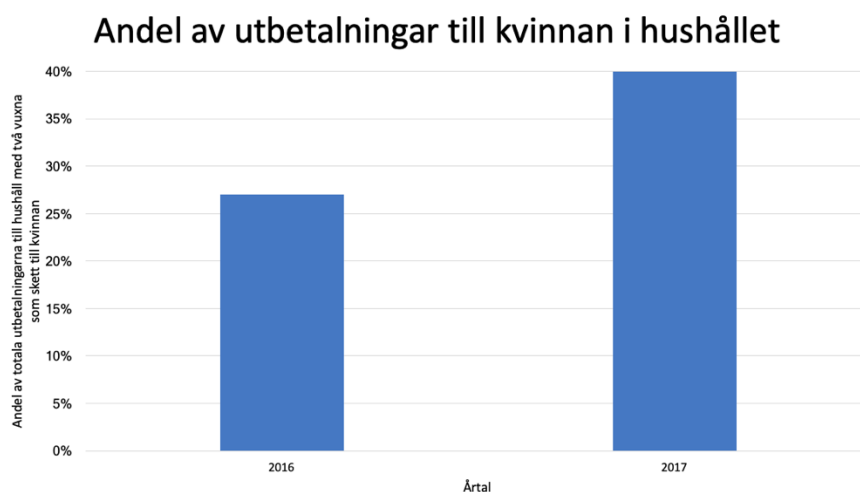
Sundbyberg är fortsatt en av de kommuner som växer snabbast i landet, men bostadsbristen sätter ändå sina spår. För att systematisera arbetet som bedrivs tillsammans med civilsamhället, och öka det förebyggande arbetet, har en handlingsplan mot hemlöshet utarbetats.¹⁵

Resultat

Våld i nära relationer

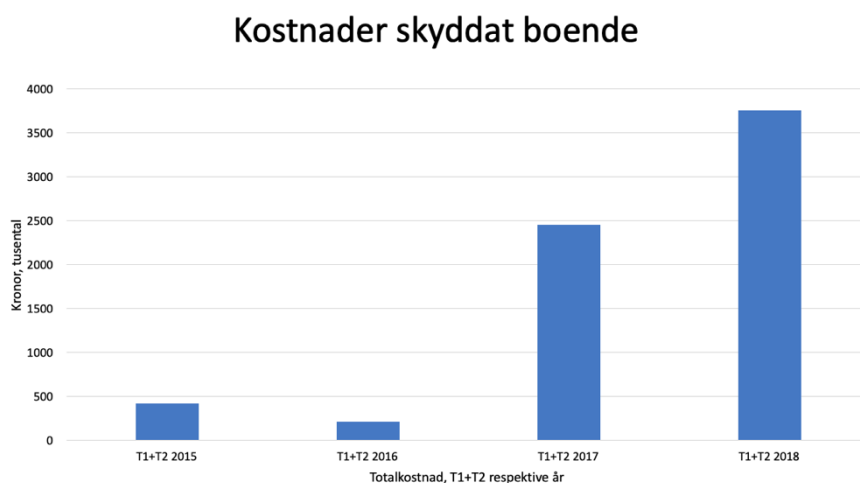
Cash is queen. Med egna pengar ökar också möjligheten för en kvinna i en destruktiv relation att våga ta steget därifrån. Att börja ställa frågan vem pengarna ska betalas ut till fick direkt effekt.

Diagram 19: Utbetalningar av ekonomiskt bistånd till kvinnan i hushållet

Systematiserat arbete mot våld i nära relationer resulterar i ökade kostnader för skyddat boende. Nästa steg blir att utveckla metoderna, för att fler tidigare ska fångas upp, utveckla det förebyggande arbetet och förbättra utslussningarna efter placering, för att förebygga återfall.

Diagram 20: Ökade kostnader för skyddat boende

¹⁵ Sundbybergs handlingsplan mot hemlöshet, som antogs i maj 2016, finns här: <https://www.sundbyberg.se/4.1446ab8d139a0d75390551.html?caseName=SAN-0114/2015>

Diagramförteckning

Diagram 1: Från underskott till överskott. Källa social- och arbetsmarknadsnämndens respektive individ- och omsorgsnämndens bokslut. *Avser individ- och omsorgsnämndens bokslut ** Exkl utökat kommunbidrag inför bokslut.

Diagram 2: Lägre bidragskostnader – sjunker snabbast i Sundbyberg. Utbetalt ekonomiskt bistånd, kronor per kommuninvånare. Källa: Socialstyrelsen/SCB

Diagram 3: Sjunkande kostnader för ekonomiskt bistånd. Källa: Verksamhetssystemet Treserva. Individ- och omsorgsnämnden och social- och arbetsmarknadsnämndens verksamhetsberättelser.

Diagram 4: Rekordfå hushåll med socialbidrag i Sundbyberg. Källa: Verksamhetssystemet Treserva. Not: Socialbidrag kallas numera för ekonomiskt bistånd.

Diagram 5: Rekordfå hushåll med socialbidrag – snitt per månad. Källa: Verksamhetssystemet Treserva.

Diagram 6: Färre hushåll med ekonomiskt bistånd. Källa: Verksamhetssystemet Treserva.

Diagram 7: Hembesök – ett effektivt kontrollverktyg. Källa: Social- och arbetsmarknadsnämndens verksamhetsberättelse med bokslut, 2018. Avser genomförda besök under 2018.

Diagram 8: Tillfälligt boende minskar i Sundbyberg. Källa: Social- och arbetsmarknadsförvaltningen, Sundbyberg.

Diagram 9: Arbetslösheten sjunker snabbast i Sundbyberg. Källa: Arbetsförmedlingen

Diagram 10: Fler lämnar bidrag för jobb eller studier. Källa: Social- och arbetsmarknadsnämndens verksamhetsberättelse med bokslut 2018. Not: jämförelser längre tillbaka i tiden är inte möjligt, då dessa siffror inte tagits fram på samma sätt. I siffrorna inkluderas inte personer i pågående insats, exempelvis extratjänster.

Diagram 11: Färre återkommer ett år efter avslutat försörjningsstöd. Källa: Social- och arbetsmarknadsnämndens verksamhetsberättelse med bokslut 2018.

Diagram 12: Utanförskapet sjunker snabbare i Sundbyberg än riket. Sociala ersättningar och bidrag innefattar sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning (tidigare kallat förtidspension), ersättning vid arbetslöshet och ekonomiskt bistånd. Källa: SCB

Diagram 13: Ungdomsarbetslösheten minskar snabbare än länet och riket. Avser öppet arbetslösa, 18-24 år, som andel av arbetskraften. Källa: Arbetsförmedlingen.

Diagram 14: Fler unga sommarjobbar i Sundbyberg – trots ökade krav. Källa: Sundbybergs sommarjobbssrapport 2018. Not: För sommarjobbssperioden år 2016 hade nämnden inte några uppställda krav för de ungdomar som sökte en sommarjobbsplats via staden.

Diagram 15: Hög andel självbosatta nyanlända i Sundbyberg. Källa: Migrationsverket

Diagram 16: Ensamkommande i Sundbyberg. Källa: Migrationsverket.

Diagram 17: Sundbyberg allt bättre på att få flyktingar i jobb. Källa: SKL/Kolada

Diagram 18: Sundbyberg bättre än väntat – fler nyanlända i arbete. Källa: SKL/Kolada

Diagram 19: Andel av utbetalningarna av ekonomiskt bistånd till kvinnan i hushållet, i de fall där hushållet består av en man och en kvinna. Källa: Social- och arbetsmarknadsförvaltningen, Sundbyberg

Diagram 20: Kostnader, skyddat boende. Tertiäl 1 och 2 respektive år. Källa: Social- och arbetsmarknadsförvaltningen, Sundbyberg.